

Nr 167

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 maj 1952 (nr 317) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal; given Stockholms slott den 25 mars 1955.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 maj 1952 (nr 317) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt en år 1952 utfärdad lag skall regeringsrätten vara förstärkt med sex ledamöter till och med den 30 september 1955. I propositionen föreslås att förstärkningen skall fortfara att gälla till och med den 30 september 1958.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 maj 1952 (nr 317) om tillfälligt ökning av regeringsrådets antal

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 30 maj 1952 om tillfällig ökning av regeringsrådets antal skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall till och med *den 30 september 1955* eller, om särskilda förhållanden för- anleda därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer utgöras av tretton regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall till och med *den 30 september 1958* eller, om särskilda förhållanden för- anleda därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer utgöras av tretton regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet fråga om *fortsatt tillfällig ökning av antalet ledamöter i regeringsrätten*. Föredraganden anför följande.

Regeringsrättens organisation

Enligt 1 § lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall regeringsrätten utgöras av sju regeringsråd, av vilka dock en tjänstgör i lagrådet. Genom särskild lag den 29 mars 1946 om tillfällig ökning av regeringsrådets antal bestämdes emellertid, att regeringsrätten från och med den 1 oktober samma år skulle provisoriskt förstärkas, så att den kom att bestå av tio regeringsråd. Syftet härmed var att möjliggöra en avarbetning av då föreliggande balans av oavgjorda mål. Enär en sådan avarbetning beräknades kunna genomföras på jämförelsevis kort tid, föreskrevs i 1 § av lagen att den tillfälliga ökningen skulle bestå till och med den 30 september 1949 eller, om särskilda förhållanden föranledde därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämde. Därefter skulle, i den mån så kunde ske, till följd av inträffade ledigheter, antalet regeringsråd åter minskas till sju.

Emellertid blev utvecklingen mindre gynnsam än man beräknade, när utökningen av antalet regeringsråd genomfördes. Tillströmningen av mål blev fortfarande mycket kraftig. Och därav kom en allt större andel att utgöras av vidlyftiga mål med invecklad karaktär. Härigenom minskade målavverkningen, räknat i antalet mål, och balansen ökade ytterligare. Med anledning därav bestämdes genom lag den 25 februari 1949 att utökningen av regeringsrådets antal till tio skulle bestå till och med den 30 september 1952 eller den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämde.

Trots förstärkningen av regeringsrätten fortfor balansen av oavgjorda mål att öka. I motioner vid 1951 års riksdag väcktes fråga om en ytterligare, tillfällig förstärkning av regeringsrätten. Första lagutskottet anförde i sitt i anledning av motionerna avgivna utlåtande, nr 11, att enligt utskottets me-

ning starka skäl talade för en ytterligare förstärkning av regeringsrätten. Det syntes därvid utskottet ligga närmast till hands att tänka sig en utökning med tre ledamöter. Frågan om förstärkningens omfattning och varaktighet krävde emellertid närmare övervägande, och utskottet kunde därför icke förorda att riksdagen omedelbart genomförde en lagändring. Utskottet hemställde att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att förslag snarast måtte framläggas för riksdagen till erforderlig utökning av regeringsrådets antal så att den alltför stora balansen av oavgjorda mål i regeringsrätten kunde inom skälig tid nedbringas till normal storlek. Riksdagen biföll utskottets hemställan (skrivelse nr 74).

I proposition nr 27 till 1952 års riksdag föreslogs en ytterligare förstärkning av regeringsrätten. Jag uttalade i propositionen att jag inför det synnerligen otillfredsställande arbetsläge som förelåg avsåg att låta närmare utreda frågan om möjligheterna att på olika sätt minska tillströmningen av mål till regeringsrätten. I avvaktan på resultatet av denna utredning ansåg jag att någon större utökning av regeringsrådets antal knappast borde komma i fråga och jag föreslog därför att förstärkningen skulle begränsas till en ledamot. I enlighet härmed framlades för riksdagen ett förslag till en ny lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, avsedd att ersätta 1946 års lag. Lagförslaget innebar att regeringsrätten skulle till och med den 30 september 1955 eller, om särskilda förhållanden föranledde därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämde, utgöras av elva regeringsråd. I anledning av propositionen väcktes en motion (I: 366), i vilken hemställdes att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av den föreslagna lagen, att regeringsrådets antal bestämdes till tretton. Riksdagen fann med hänsyn till den i regeringsrätten föreliggande balansen det icke vara tillräckligt med den förstärkning som föreslagits i propositionen utan biföll för sin del det yrkande som framförts i motionen (se första lagutskottets utlåtande nr 9 och memorial nr 16 samt riksdagens skrivelse nr 195). I överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdades den nu gällande lagen den 30 maj 1952 om tillfällig ökning av regeringsrådets antal. I samband därmed upphävdes 1946 års lag.

Utvecklingen av regeringsrättens arbetsbörda m. m.

I fråga om förhållandena för tiden från och med år 1933 — vilket år en år 1928 beslutad tillfällig utökning av regeringsrätten med fyra ledamöter slutgiltigt avvecklades — må lämnas följande uppgifter rörande antalet inkomna, avgjorda och balanserade mål. I antalet avgjorda mål inbegripes återkallade, till annan myndighet överlämnade eller eljest avförda mål.

	Under året		Vid årets ut- gång balanse- rade
	inkomna	avgjorda	
1933	2 385	2 210	1 261
1934	2 602	2 658	1 205
1935	2 259	2 465	999
1936	2 033	2 078	954
1937	1 928	1 963	919
1938	2 252	2 098	1 073
1939	2 174	2 626	986
1940	1 888	2 081	792
1941	2 206	2 068	933
1942	2 283	2 207	1 009
1943	2 664	2 592	1 082
1944	3 009	2 473	1 618
1945	3 027	2 368	2 281
1946	3 333	2 466	3 150
1947	3 171	2 898	3 425
1948	2 937	2 703	3 657
1949	3 012	2 633	4 036
1950	3 221	2 668	4 589
1951	3 022	2 708	4 905
1952	3 380	2 643	5 648
1953	3 912	3 467	6 091
1954	3 658	3 744	6 005

Eftersom skattemålen utgör den ojämförligt största gruppen av mål i regeringsrätten må här även lämnas vissa uppgifter rörande förhållandena inom kammarrätten under tiden från och med år 1939.

Antal till kammarrätten inkomna mål

	Värnskat- temål	Krigskon- junktur- skattemål	Andra beskatt- ningsmål, ej tillhörande fast. avd.	Summa
1939.....	—	—	6 188	6 188
1940.....	1 310	—	5 576	6 886
1941.....	121	371	5 212	5 704
1942.....	52	2 033	6 936	9 021
1943.....	5	2 092	7 924	10 021
1944.....	1	2 946	7 505	10 452
1945.....	—	2 702	7 311	10 013
1946.....	—	2 755	8 348	11 193
1947.....	—	3 980	7 007	10 987
1948.....	—	1 355	5 281	6 616

1949.....	—	736	8 085	8 821
1950.....	—	333	8 281	8 624
1951.....	—	105	8 011	8 116
1952.....	—	14	7 698	7 712
1953.....	—	21	8 975	8 996
1954.....	—			113 212

Kammarrättens arbetsresultat

	Avgjorda mål			Vid årets utgång balanserade mål		
	Krigs- konjunk- turskat- temål	Andra	Summa	Krigs- konjunk- turskat- temål	Andra	Summa
1939.....	—	6 318	6 318	—	4 231	4 231
1940.....	—	6 994	6 994	—	4 123	4 123
1941.....	152	5 596	5 748	219	3 860	4 079
1942.....	595	6 286	6 881	1 657	4 562	6 219
1943.....	1 561	5 569	7 130	2 188	6 922	9 110
1944.....	1 888	6 516	8 404	3 426	7 912	11 158
1945.....	2 702	7 101	9 803	3 246	8 122	11 368
1946.....	2 712	7 210	9 922	3 289	9 350	12 639
1947.....	2 517	6 869	9 386	4 752	9 488	14 240
1948.....	2 698	7 033	9 731	3 389	7 736	11 125
1949.....	2 565	6 697	9 262	1 560	9 124	10 684
1950.....	1 203	7 442	8 645	690	9 963	10 653
1951.....	540	8 766	9 306	255	9 208	9 463
1952.....	195	9 172	9 367	74	7 734	7 808
1953.....	70	8 902	8 972	25	7 807	7 832
1/1—30/9 1954.....			16 468			12 309

Departementschefen

Såsom framgår av de i det föregående meddelade uppgifterna höll sig antalet till regeringsrätten inkomna mål länge, åren 1944—51, i stort sett omkring 3 000. Därefter inträdde en stegring till 3 900 år 1953 och någon nedgång till 3 600 år 1954. Antalet årligen avgjorda mål utgjorde under tiden 1947—52, då regeringsrätten hade tio ledamöter, 2 600 à 2 700. Sedan i enlighet med 1952 års lagstiftning ytterligare tre ledamöter tillkommit, steg antalet avgjorda mål de båda följande åren till 3 400 resp. 3 700. Balansen av mål rörde sig åren 1935—43 omkring 1 000 men har sedan dess ökat stadigt till nära 6 100 vid utgången av år 1953. Först under 1954 har ökningen avstannat, och balansen utgjorde vid årets utgång något över 6 000.

Med hänsyn till den stora roll, som mål från finansdepartementet spelar för arbetsbelastningen, är det av intresse att undersöka dem särskilt. Anta-

¹ Approximativt tal.

let inkomna finansmål uppgick under åren 1949—52 till 1 800 å 2 000, steg 1953 till över 2 400 men föll 1954 åter tillbaka till 2 000. Antalet årligen avgjorda mål utgjorde under den förstnämnda perioden ca 1 400 och ökades efter domstolens senaste utvidgning till närmare 2 000 år 1953 och över 2 100 året därpå. Balansens ökning hänför sig huvudsakligen till finansmålen. Det högsta antal dylika mål, som balanserats vid ett årsskifte, var 5 581 den 31 december 1953; ett år senare hade antalet sjunkit till 5 426.

Beträffande andra mål än finansmål är balansen icke större än som är normalt i arbete på olika stadier; frågan om eftersläpning i arbetet hänför sig därför helt till finansmålen.

Den balans som föreligger i fråga om finansmålen är, såsom framgår av det anförda, högst betydande. Allvarliga olägenheter är förknippade härmed, såväl för de enskilda som för det allmänna. En del av dessa olägenheter, närmast sådana av ekonomisk natur, har uppmärksammats av riksdagens revisorer i deras berättelse till innevarande års riksdag (se berättelsen s. 167—173).

De åtgärder som under senare år vidtagits i syfte att nedbringa balansen har främst bestått i att öka antalet ledamöter i regeringsrätten. Sålunda ökades antalet ledamöter år 1946 tillfälligt med tre, så att regeringsrätten kom att bestå av tio ledamöter. Denna utökning, som ursprungligen antogs kunna avvecklas inom tre år, blev genom beslut år 1949 förlängd för tre år. En ytterligare förstärkning av regeringsrätten kom till stånd år 1952, då antalet ledamöter för en tid av tre år framåt till och med den 30 september 1955 ökades till tretton.

De förstärkningar av regeringsrätten som genomförts har visserligen medfört en ökad målavverkning men de har på grund av den starka måltillströmningen hittills icke lett till någon minskning av antalet oavgjorda mål; tvärtom har balansen ända fram till förra året fortsatt att stiga.

För att komma till rätta med det otillfredsställande arbetsläget i regeringsrätten är det naturligtvis tänkbart att ytterligare öka antalet ledamöter. Såsom framgår av det förut anförda har emellertid ledamotsantalet nästan fördubblats från år 1946, och det kan anföras vissa betänkligheter mot en ytterligare ökning av ledamotsantalet. Det kan därför vara lämpligare att söka någon annan utväg för att bemästra situationen. Olika möjligheter kan här tänkas ifrågakomma. Närmast till hands ligger måhända att genom något slags begränsning av fullföljdsrätten minska måltillströmningen. I propositionen nr 27 till 1952 års riksdag uttalade jag, att jag avsåg att låta närmare utreda denna fråga. I enlighet härmed har jag låtit göra en undersökning av möjligheterna att begränsa fullföljden av mål till regeringsrätten. Resultatet av denna undersökning, som verkställets av kansli-rådet Harry Sterner, har framlagts i en den 5 juni 1952 dagtecknad promemoria. Denna har sedermera överlämnats till regeringsrätten, vars ledamöter yttrat sig över promemorian.

Genom den undersökning som sålunda verkställets har framkommit olika uppslag till åtgärder ägnade att begränsa måltillströmningen. Dessa uppslag

måste emellertid ytterligare prövas och genomarbetas, innan slutlig ställning kan tagas till lämpligheten av de ifrågasatta åtgärderna. Eftersom den onormala arbetsbalansen, såsom nyss framhållits, hänför sig enbart till finansmålen, bör den fortsatta utredningen närmast ankomma på finansdepartementet. Enligt vad jag inhämtat avser chefen för finansdepartementet att inom kort utverka bemyndigande att igångsätta denna utredning. I avbidan på resultatet av utredningen vill jag förorda, att den förstärkning av regeringsrätten, som enligt 1952 års lag gäller till och med den 30 september 1955, skall fortfara att gälla under ytterligare tre år till och med den 30 september 1958.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats bifogade förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 maj 1952 (nr 317) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal*.¹

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Sven Fischier

¹ Förslaget, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 18 mars 1955.

Närvarande:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 12 mars 1955 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 25 februari 1955, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 maj 1952 (nr 317) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av t. f. byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet S. Rudholm.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 mars 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet lagrådets den 18 mars 1955 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 25 februari 1955 remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 maj 1952 (nr 317) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal* samt hemställer att lagförslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 rege- ringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Fischier